

مرکز «پمپیدو» در متز (Metz)

گزارش اختصاصی از مرکز فرهنگی جدید فرانسه

۱۰۰ هزار بازدیدکننده، یک ماه پس از بازگشایی

اندک زمانی از افتتاح پروژه مرکز فرهنگی جدید ژرژ پمپیدو در شهر متز فرانسه می‌گذرد. در این مدت کوتاه بیش از یکصد هزار نفر از این مجموعه بازدید کرده‌اند. تنها در هفته اول افتتاح پروژه، ۴۶ هزار نفر از این مجموعه بازدید کردند که با توجه به موقعیت شهر متز (Metz)، آمار قابل توجهی به شمار می‌رود. دو دلیل عمده برای استقبال عمومی از این مجموعه تازه تأسیس وجود دارد؛ اول به تبلیغات گسترده‌ای مربوط می‌شود که در سطح رسانه‌های عمومی برای این پروژه صورت گرفته، به طوری که از سال ۲۰۰۶ میلادی که اجرای پروژه آغاز شده تا زمان افتتاح آن (ماه مه ۲۰۱۰) در هر مرحله اطلاع‌رسانی گسترده‌ای نسبت به روند کار در جراید و نشریات مرتبط منتشر می‌شد و حتی نقدهایی نیز به آن صورت می‌گرفت. بنابراین آگاهی عمومی از وجود چنین پروژه‌ای در مدت چهار سال به وجود آمده بود. دلیل دوم، به موفقیت مرکز پومپیدو در پاریس بازمی‌گردد. استقبال گسترده از مرکز فرهنگی پمپیدو در پاریس چه از سوی جهانگردان و چه از سوی شهروندان پاریسی، می‌تواند نشانه مثبتی برای مقبولیت این مرکز جدید باشد. همچنین در طول چند سال گذشته همواره در مرکز پومپیدوی پاریس انعکاس‌های گسترده‌ای از ایجاد مرکز جدید پمپیدو در متز به شکل‌های گوناگون صورت گرفته است و طبیعتاً علاقه‌مندان به این موضوع را تشنه بازدید از این پروژه کرده است.

چگونه پمپیدوی دوم در متز ساخته شد؟

انگیزه احداث یک مرکز فرهنگی منحصر به فرد با هزینه‌های سنگین، به برنامه‌ریزی شهری یک دهه قبل بازمی‌گردد. در حقیقت مرکز پمپیدو در متز تنها یک بخش کوچک از برنامه توسعه شهری و نوسازی شهر متز به شمار می‌رود؛ برنامه‌ای راهبردی که شامل نوسازی

محلات، ایجاد مراکز تجاری-تفریحی، توسعه فضای شهری و ارتقای کارکردهای اقتصادی-اجتماعی این منطقه از شهر متز است. این برنامه از سال ۱۹۹۶ میلادی آغاز شده و در هر گام بخشی از آن به اجرا در خواهد آمد.

مرکز فرهنگی پمپیدو در روند این برنامه راهبردی نقش کلیدی ایفا می‌کند. به این معنا که علاوه بر کارکردهای متداول یک مرکز فرهنگی، نقش‌های دیگری در مقیاس آمایش سرزمین نیز دارد. از جمله این نقش‌ها می‌توان به جلب نگاه سرمایه‌گذاران بین‌المللی به این منطقه و بهره‌گیری از جنبه‌های تبلیغی آن برای اجرای گام به گام برنامه راهبردی شهر متز و استان «لورن» اشاره کرد.

حوزه نفوذ و قلمرو پروژه

رئیس شورای شهر متز در خصوص پروژه پمپیدو می‌گوید: "سرمایه‌های فرهنگی، لازمه توسعه یک شهر به شمار می‌رود". در نگاه او مرکز پمپیدو به تنهایی معنایی ندارد و اگر یک جزء از مجموعه اقدامات دنباله‌دار در جهت توسعه شهر نباشد، هزینه‌های سنگین احداث آن موجه نخواهد بود. بدین منظور، خلق یک پروژه سمبلیک در شهر متز که نمادی از قدرت و پیشرفت برای جلب نگاه‌ها به این منطقه از اروپا باشد، جزء اهداف طرح بوده است. به تبع این اقدام، راهبردهای توسعه شهری به همراه توسعه اقتصادی، فرهنگی و توریستی با تجهیز زیرساخت‌ها و نوسازی شهری توأمان پیش خواهد رفت.

به این ترتیب مرکز پمپیدو به عنوان یک هسته مهم در قلب اروپا مطرح می‌شود و پیش‌بینی می‌شود که نقطه عطفی در توسعه شهر متز و منطقه «لورن» به وجود آورد. تأکید بر نقش منطقه‌ای و سیاست عدم تمرکز، در کنار قطارهای پرسرعت، ارتباط شرق و شمال اروپا را با این

محمدرضا مهربانی گلزار
پژوهشگر دکتری معماری

mehrabani 777 @ yahoo.com

۱ : منظره عمومی مرکز فرهنگی پمپیدوی متز
این بنا با معماری پر هزینه و منحصر به فرد، تبدیل به
نشانه جدید شهر متز شده است و نوید توسعه گسترده
در این شهر را می‌دهد عکس : محمدرضا مهربانی گلزار

۲: ترکیب سازه چوبی با قاب‌های بتنی در معماری این مجموعه، فرایند اجرای آن را بسیار پیچیده کرده است. به گفته شیگرو بان، هیجان‌انگیزترین لحظه این پروژه هنگامی بود که نخستین قاب چوبی در سایت نصب شد
 مأخذ: www.lemoniteur.fr

فضای باز مجموعه

مرکز پمپیدو با دو باغ و یک تراس احاطه شده است. تراس شبیدار به میدان (پiazza) جلوی مرکز پمپیدو پاریس شباهت دارد و امکان دسترسی پیاده را از سمت ایستگاه راه‌آهن به ورودی فراهم می‌کند. باغ شمالی مجموعه، پوشیده از چمن و درختان گیلاس زینتی است که به واسطه آب باران جمع‌آوری شده از سقف مرکز و تراس مذکور تغذیه می‌شود. باغ جنوبی به گونه‌ای خصوصی و با ایده باغ سنگی طراحی شده که مجاور با رستوران و تریای مجموعه است و در آن درخت توس به صورت متراکم کاشته شده است.

یک اثر، دو نگاه

یک مرور اجمالی به طرح مرکز پمپیدو شهر متز نشان می‌دهد که این اثر می‌تواند با نقدهای زیادی مواجه شود؛ از جمله هزینه‌های نامتعارف احداث آن، معماری مجسمه‌گرا که غالباً با محیط پیرامونش بیگانه است، تغییرات ناخواسته در طرح که در هنگام اجرا بر ایده اولیه، اثر گذاشته و خلوص اولیه را از بین برده است، تقابل شدید با محیط اطراف و تسلط ناخوشایند بر بازدیدکننده، آن را به یک اثر جاه‌طلبانه تبدیل کرده است. اما روی دیگر سکه به نقش این مجموعه مربوط می‌شود، هنگامی که آن را در مسیر توسعه یک شهر یا منطقه بدانیم. در این شرایط با وجود نقدهای فوق، این پروژه یک اثر موفق خواهد بود. چنانچه مرکز پمپیدو بتواند از عهده جایگاهی که برای آن متصور شده است برآید، باید تا ۱۰ سال آینده، شاهد نوسازی محلات شهری، توسعه گردشگری، تبدیل شدن متز به یکی از قطب‌های فرهنگی و هنری در قلب اروپا و به طور کلی توسعه و پیشرفت شهر متز باشیم. بدین صورت الگویی برای توسعه شهرهایی با مقیاس میانی مطرح می‌شود که تجربه‌هایی همچون «بیلباو» و «والنسیا» در اسپانیا نیز می‌تواند مؤیدی بر این الگو باشد.

منطقه افزایش می‌دهد و متز را به قطب جذب گردشگر در منطقه شرق و شمال اروپا تبدیل می‌کند. مرکز پمپیدو بخش کوچکی از یک برنامه راهبردی توسعه شهری است که ۵۰ هکتار را در بر می‌گیرد و شامل نوسازی محلات، احداث مجموعه ورزشی - تفریحی، توسعه فضای باز شهری، توسعه ایستگاه راه‌آهن و مرکز فرهنگی پمپیدو است.

ایده طرح

به گفته طراحان پروژه، ایده اصلی، سقف قوسی و شش‌ضلعی (ابعاد هر ضلع ۵۲ متر) است که بر روی سه مکعب مساوی کشیده شده است. این سه مکعب بلند شامل نمایشگاهی از ۳ گالری یکسان است که به سمت نشانه‌های کلیدی شهر یعنی ایستگاه راه‌آهن شهر، کلیسای جامع «سنت اتین» و پارک «Seille» قرار دارد.

«شیگرو بان» در پاسخ به سؤالی درباره کانسپت مرکز پمپیدو می‌گوید: "بامی که مانند یک کلاه بر منظره پیرامون خودش می‌نشیند". این تعبیر برآمده از رویکرد او به پروژه است. در حقیقت، معماران این پروژه برای ارتباط هرچه بیشتر با بستر طرح و منظر پیرامون آن، از ترفندهای گوناگون بهره برده‌اند. جهت‌گیری سه گالری اصلی مجموعه به سمت سه نشانه مهم شهری متز از جمله این راهکارها بوده است. طراحی دو باغ در پیرامون مجموعه و احترام به فضای باز پیرامونی نیز از دیگر ایده‌های معماران برای تأکید هر چه بیشتر بر ارتباط تنگاتنگ معماری با منظر است.

نکته جالب در خصوص فرم سقف مرکز پمپیدو این است که ایده آن از یک کلاه چینی گرفته شده که شیگرو بان در سال ۱۹۹۰ در جریان یک سفر به پاریس از محله «سنت ژرمن» خریداری کرده است.

نوآوری؛ تنها وجه اشتراک با مرکز پمپیدو پاریس

وجه مشترک این مجموعه با مرکز پمپیدو پاریس که حدود ۳۰ سال پیش ساخته شده، در نوآوری آن است؛ چنانچه معمار طرح هم می‌گوید، نوآوری در ساختار چوبی آن با نوآوری طرح «رنزو پیانو» و «ریچارد راجرز» در پمپیدو پاریس برابری می‌کند. ارتفاع مجموعه ۷۷ متر است که در تداعی با تاریخ افتتاح مرکز پمپیدو در پاریس یعنی ۱۹۷۷ انتخاب شده است. مجموعه توسط دو باغ احاطه شده که توسط دو گروه طراحی یعنی نیکلاس میشلن (Agence Nicolas Michelin Associés) و پاسو دبل (Paso Doble) طراحی شده است. میدانگاه شبیدار جلوی مجموعه شبیه به پلازای پمپیدو پاریس و هم‌اندازه آن طراحی شده است.

۴: شیگرو بان ایده اصلی طرح را از این کلاه چینی اقتباس کرده است. او سال‌ها پیش، این کلاه را در یک سفر به پاریس، به طور اتفاقی دیده و خریده بود
 مأخذ: www.centrepompidou-metz.fr

منابع

- www.centrepompidou-metz.fr
- www.lemoniteur.fr
- www.arcspace.com/architects/shigeru_ban/metz_index.html
- www.independent.co.uk
- <http://masterprogard.asso-web.com>

۳: جهت‌گیری گالری‌های این مرکز به سمت عناصر مهم شهر متز است. در انتهای یکی از گالری‌ها منظره عمومی شهر و کاتدرال (کلیسای جامع) شهر متز به تصویر کشیده شده است
 مأخذ: www.lemoniteur.fr

